

KS' sitt innspel til budsjett høring i næringskomiteen

Kommunar og fylkeskommunar står framfor krevjande prioriteringar. Sjølv om dei samla økonomiske resultata vart betre i 2025 etter ekstra løyvingar, høgare skatteinngang og omfattande kutt og omstillingar, gjekk ein tredel av kommunane framleis med underskot, og 45 kommunar har hatt negative resultat i minst fire av dei siste seks åra. Høgare renter og prisvekst, store investerings- og vedlikehaldsbehov og nødvendige omstillingar som følgje av demografiske endringar legg ytterlegare press på økonomien. Samstundes er det venta at kommunesektoren skal sikre grunnleggjande velferdstenester, styrkje den sivile beredskapen og totalforsvaret, ta vare på kritisk infrastruktur og regional utvikling og bidra til nasjonale klima- og naturmål. Når budsjettforslaget i tillegg reduserer fleire målretta verkemiddel, blir behovet for lokalt handlingsrom endå tydelegare. Den viktigaste oppmodinga frå KS er derfor at dei frie inntektene til kommunane og fylkeskommunane blir auka, slik at dei kan tryggje tenestene til innbyggjarane og ha kapasitet til å løyse dei store beredskaps-, vedlikehalds- og omstillingsoppgåvene som samfunnet er avhengig av.

Regional utvikling og grøn omstilling

For KS er regional utvikling og næringsutvikling i heile landet eit viktig mål. Alle fylkeskommunane deltek i missionssatsinga, som har som mål å etablere 100 industrielle symbiosar og sirkulære verdikjeder innan 2030.

Telemark fylkeskommune støttar opp om Sirkulære Rjukan. Datasenteret Green Mountain leverer varme til aureoppdrettsanlegget Hima Seafood, og får kjøling tilbake frå oppdrettsanlegget. Auke Fertilizer arbeider med organisk gjødsel. Alge Natura ser på algar og protein og er i konseptfasen.

I Troms bidreg fylkeskommunen saman med Innovasjon Noreg i arbeidet med å kutte utslepp ved Finnfjord AS. Finnfjord har ein tydeleg ambisjon: Dei vil bli den første utsleppsfrie produsenten av ferrosilisium i verda. Finnfjord skal investere i eit anlegg som reinsar røykgassen frå verket. Innovasjon Noreg har løyvd 100 millionar kroner i støtte til prosjektet. Reinseanlegget blir viktig for andre prosjekt som vil bruke CO₂ frå produksjonen, mellom anna til å lage fiskefôr ved å dyrke algar med CO₂ frå smelteverket.

På liknande måte arbeider alle fylkeskommunane i landet med å utvikle sirkulære verdikjeder som sikrar konkurransekrafta og beredskapen i landet og ei berekraftig, grøn industriutvikling framover.

Industrimeldinga syner til at overgangen til ein sirkulær økonomi står sentralt i omstillinga av industrien, der ressursar må brukast og brukast om meir effektivt i giftfrie kretsløp og erstatte uttak av, og produksjon med, nye ressursar.

Gjennom det nasjonale samfunnsoppdraget for sirkulærøkonomi er eit av måla; «*Bedrifter deler i større grad knappe ressursar som råvarer, energi og areal.*» I tillegg stiller EU sterkare krav til grad av sirkularitet i produksjon av produkt, og produkt som ikkje tilfredsstiller desse krava kan mista tilgangen EU marknaden.

Verkemiddel for innovasjon, sirkulærøkonomi og eksport

For å nå måla treng vi verkemiddel som stimulerer både grøn omstilling og sirkulærøkonomi. Innovasjon Noreg er den viktigaste verkemiddelaktøren for fylkeskommunane, som eig 49 prosent av selskapet.

Som følge av statsbudsjettet for 2026 har Innovasjon Noreg redusert bemanninga med 110 tilsette. I budsjettforslaget for 2027 er det foreslått eit ytterlegare kutt på 300 millionar kroner.

Den største enkeltordninga er miljøteknologiordninga. Ho er viktig for å utvikle ny teknologi, utløyser privat kapital og støttar opp under eksportarbeidet som regjeringa ønskjer å prioritere.

KS er positiv til satsinga på Business Norway. Samstundes må det vere ein tydeleg samanheng mellom eksportsatsinga og verkemidla som støttar utviklinga av ny teknologi og nye produkt med eksportpotensial.

Vidarefør FORREGION

KDD Kap. 553 Regional- og distriktsutvikling, post 69

I budsjettforslaget for 2027 er det på nytt foreslått å utvikle FORREGION. Det vil svekke eit verkemiddel som gir dokumenterte resultat gjennom regional mobilisering.

Fylkeskommunane byggjer partnerskap, mobiliserer næringsliv og kommunar og koplar forskning og innovasjon til regionale behov. Slik bidreg dei til at nasjonale satsingar får gjennomslag i heile landet. FORREGION er eit godt døme på dette i praksis:

Kompetansemeklarane koplar små og mellomstore bedrifter til forskingsmiljø, nasjonale verkemiddel og europeiske program.

Når vi diskuterer korleis innovasjonsevna og konkurransekrafta skal styrkjast, må vi òg vidareutvikle det som allereie fungerer. FORREGION viser verdien av langsiktig regional mobilisering og av fylkeskommunen si samfunnsutviklarrolle for omstilling, innovasjon og verdiskaping i heile landet.

KS ber derfor om at løyvinga til FORREGION blir tilbakeført også i årets budsjettforhandlingar, slik ho vart i budsjettforliket i fjor.

LUP Leverandørutvilingsprogrammet

NFD Kap. 900 Nærings- og fiskeridepartementet Post 82

Leverandørutvilingsprogrammet (LUP) vart etablert av KS og NHO i 2010, med Forskringsrådet som medeigar. Programmet har 38 offentlege partnerar.

LUP er finansiert av fire departement. I statsbudsjettet for 2027 er det foreslått 5,6 mill. kroner frå Nærings- og fiskeridepartementet, det same som i 2026. Då vart løyvinga først halvert, men Stortinget la til 5 mill. kroner i revidert nasjonalbudsjett. KS hadde venta at dette signalet vart følgt opp i 2027.

Løyvingane frå Helse- og omsorgsdepartementet og Klima- og miljødepartementet blir kutta med 0,25 mill. kroner frå kvart departement.

Sjølv om beløpa er små, svekkjer kutta arbeidet med innovative offentlege innkjøp og nye løysingar på klima- og helseområdet.

Tilskotet frå Digitaliserings- og forvaltningsdepartementet er uendra. Departementet framhevar den unike kompetansen og sterke legitimiteten i partnerskapet.

Samarbeidet mellom stat, kommune og næringsliv har bidrege til innovasjon, modernisering og effektivisering, og er viktig for å spreie innovative innkjøp nasjonalt.

Kutta vil redusere tiltak med dokumentert effekt. KS ber derfor næringskomiteen reversere kutta og styrkje etterspurnadsdriven innovasjon og offentlig-privat samarbeid.

Veterinærvaktsituasjonen

LMD Kap. 1142 Landbruksdirektoratet, post 60

Departementet gjer framlegg om ei løyving på 235,5 mill. kroner.

KS får tilbakemeldingar frå kommunar over heile landet om store utfordringar med å sikre ei stabil og forsvarleg veterinærvaktordning.

Det er utfordringar med veterinærvaktordninga, både mangel på veterinærar og aukande kostnader. Samstundes opplever kommunane aukande kostnader knytte til ordninga. For å få fylt vaktene bruker mange kommunar eigne midlar for å gjere ordninga meir attraktiv for veterinærar, noko regelverket opnar for. Denne praksisen har auka dei siste åra og har i fleire område ført til sterk lønnsvekst og ytterlegare press i veterinærmarknaden.

Samla sett legg utviklinga eit større press på ein allereie utfordra kommuneøkonomi.

Utviklinga må òg sjåast i samanheng med strukturelle endringar i landbruket dei siste 20–25 åra. Færre og større besetningar gir lengre reiseavstandar for veterinærane og høgare kostnader per oppdrag, særleg i distriktsområde.

KS syner til vedtaket Stortinget fatta i samband med handsaminga av kommuneproposisjonen 2027:

«Stortinget ber regjeringen utrede tiltak for å utvikle en robust veterinærvaktordning for fremtiden. Arbeidet skal gjennomføres i tett samarbeid med berørte parter. Regjeringen bes komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Vedtaket blei fatta ved handsaminga av Prop. 94 S (2025–2026) Kommuneproposisjonen 2027, jf. Innst. 448 S (2025–2026).

KS vil gjerne bidra i samarbeid for få til ei meir robust veterinærvaktordning, og ser fram til at samarbeidet som Stortinget har bedt om vert sett i verk.